

ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ. СТОРІНКИ ІСТОРІЇ. ПРОВІДНІ ПЕДАГОГИ

УДК 378/7.071.5(477.86)

Вікторія **Дутка**

заступник директора
з навчальної роботи
Косівського інституту
прикладного та декоративного
мистецтва, кандидат
мистецтвознавства, доцент

Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва: інтенції навчальних методів

© Дутка В., 2017

Анотація. У статті розглянуто механізми навчання особистості в галузі мистецької освіти. Окреслено основні завдання косівської школи в системі Львівського мистецького навчально-методичного комплексу. Охарактеризовано важелі якісної підготовки фахівців: забезпечення закладу висококваліфікованим науковим персоналом; розширення спектру спеціальностей, за якими ведеться підготовка фахівців; демократична, раціональна та ефективна система управління навчальним процесом. Зазначено, що виховний процес має бути відкритим до гуманістичних ідей народного мистецтва. Акцентовано увагу на механізмах ідентифікації артефактів з національними ідеалами, що забезпечує зародження та розвиток почуттів патріотизму й національної свідомості. Розглянуто проблему співвідношення мистецтва та технічного прогресу. Висвітлено питання ролі самостійної дослідницької діяльності у вивченні народного мистецтва та традицій національної культури.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, освіта, народні традиції, українська культура, Косівська мистецька школа.

Мистецтво є могутнім чинником розвитку суспільства. Цей феномен пронизує чи не всі напрями людської життєдіяльності – від основ матеріального виробництва до найвеличніших виявів людської творчості. Значення мистецтва в соціумі визначає вимоги до якісного рівня сучасної вищої школи як інструмента у формуванні національної свідомості, духовних ідеалів, громадянських позицій. На моральну складову мистецтва звертали увагу ще давні греки, які пов'язували прекрасне й морально досконале з поняттям «калокагатії» та висунули ідею, що справжнє мистецтво не може бути аморальним, очікували від нього духовної користі.

Соціально значущу силу виховання мистецтвом дослідив І. Франко у праці «Із секретів поетичної творчості» [1, с. 61-62]. Проблема духовного відродження та ролі мистецької освіти в цьому процесі хвилювала багатьох представників вітчизняної культури – науковців, митців, громадських діячів, політиків, і була досить чітко окреслена і в суспільно-громадській думці, і в теоретичних наукових напрацюваннях. На терені української гуманістики це роботи В. Іванова, О. Забужко, А. Канарського, І. Лисого, В. Личакова, І. Моїсєєва, Л. Новикової, Т. Орлової, М. Поповича, В. Шинкарука, Є. Шудрі, Р. Шульги та ін. Усвідомлення надзвичайної важливості цієї галузі культури-ротворення визначило саме життя у трьох головних завданнях митців-емігрантів: «1. Знайти відношення до мистецтва і культури країни нового перебування. 2. Плекати свої культурні традиції. 3. Робити поступ, вчитися і розвиватися» [2].

Різні підходи до ролі мистецької освіти свідчать про багатовекторність її соціокультурних проявів. Л. С. Вигодський стверджував, що «Мистецтво першочергово виникає як найсильніша зброя в боротьбі за існування, і не можна, звісно, й думати, щоб його роль зводилася лише до комунікації почуттів та щоб воно не мало у собі ніякої влади над цими почуттями. Якщо б мистецтво... вміло лише викликати у нас веселість або сум, воно ніколи не збереглося б та не набуло того значення, яке за ним необхідно визнати» [3]. Мистецька освіта як унікальна форма всебічного вдосконалення не тільки відображає панівні уявлення культури, а й активно бере участь у становленні нових сторін суспільної свідомості, психології, розширюючи інтелектуальний потенціал держави.

Отже, релевантним завданням мистецької освіти є навчання вічним цінностям – істині, добру, красі. Через акумуляцію художньо-естетичних ідеалів, специфічні способи комунікації здійснюється духовно-моральний розвиток особистості.

На сучасному етапі розбудови держави постає глобальна проблема – відродження національної свідомості. Вивести Україну на шлях прогресу та процвітання, створити якісно нову демократичну державу можуть лише свідомі громадяни, віддані українській національній ідеї.

Народне декоративно-прикладне мистецтво є невичерпним джерелом традицій української культури, яка має колосальні можливості впливу на особистість та формування в неї національного світогляду. Завдяки декоративно-ужитковому мистецтву, що транслює багаті народні традиції, пізнаються історія, світогляд, моральні якості наших предків; формуються основи культурно-духовних переконань і успішно вирішуються проблеми формування творчої, усебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості.

Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва – це унікальна школа з виразною, національно-зорієнтованою концепцією навчання. Її завдання, визначені формуванням творчої, ініціативної та національно свідомої особистості, вимагають наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу змістом, що має відображати справжню історію, культуру, мистецтво, символіку, природу, духовний досвід українського народу й забезпечувати можливості постійного професійного вдосконалення особистості, формувати її інтелектуальний та культурний потенціал як вищу цінність суспільства.

Рівень якості освіти в інституті забезпечують чинники, що перебувають у прямій залежності від глибини знання історії власного народу, його духовної та матеріальної культури, мистецтва та методів перетворення навчального матеріалу в професійні якості. Це, по-перше, міцна теоретична система предметів гуманітарної підготовки, яку забезпечують фахівці вищої кваліфікації: філософи, історики та мистецтвознавці. По-друге, це напрацьований часом досвід відродження національних народних ремесел, що синтезує унікальні рукотворні технології та специфічну систему

декорування. Студенти мають можливість пізнати таємниці автентичних ремесел від досвідчених художників-майстрів з великою творчою практикою та досвідом дослідницько-пошукової діяльності. І, третє, – відповідність змісту навчання вимогам часу та культурного середовища регіону, що досягається розв'язанням конкретних естетичних завдань. Для проектування молодь обирає об'єкти безпосередньо з реалій самого життя: оздоблення сакральних споруд; дизайн етнічного та екологічного спрямування; відтворення та творча інтерпретація технології та художньої стилістики творів народного мистецтва; проектування комплексного оформлення архітектурного середовища тощо.

Образність, яскравість і простота творів народного мистецтва близька й доступна для вивчення філософських засад, поетичної краси і гармонії світобачення майстра. Під час вивчення артефактів народного мистецтва спрацьовує психологічний механізм ідентифікації їх з національними ідеалами, що, у свою чергу, забезпечує зародження та розвиток у студентів почуття патріотизму й національної свідомості. У Косівському інституті народне мистецтво – це основне джерело становлення фахівця. Покоління педагогів сформували та розвивають основні засади навчальних методик: опору на національну художню основу; спорідненість засобів виразності з глибинним корінням народної культури; пізнання законів гармонії через опанування давніх рукотворних технологій.

На відміну від реалістичного відображення світу, декоративно-прикладне мистецтво застосовує умовно-асоціативний метод вираження. В умовних образах присутнє узагальнення, вихід за рамки простого наслідування природи, що завжди дає більше можливостей для розширення та інтерпретації змісту художніх образів і орієнтоване на надчуттєве, надраціональне світосприйняття. У цьому контексті одним з провідних методів навчання в мистецькій школі є асоціативний. Він ґрунтується на пошуках спільного в образному світі, виявленні глибинних символістичних зв'язків між різними видами мистецтва та проявами культурних явищ. Заглиблення у творчий процес унаслідок оволодіння знаннями образно-формувальної діяльності – важлива умова для розуміння внутрішнього, глибинного змісту мистецтва. Звернення до джерел історії мистецтва,

осягнення закономірностей зародження та розвитку мистецьких явищ, вивчення художньо-критичних праць формує у студентів унікальний досвід, відчуття укоріненості нашого духу, що готовий витримати будь-які випробування.

XXI сторіччя – доба техніки та інтеграції. У цьому зв'язку актуалізується проблема співвідношення мистецтва та техніки. Завдяки художній фотографії, кіно, телебаченню, комп'ютеризації багатьох галузей творчості з'являються нові форми художнього вираження, що сприяють швидкій адаптації мистецького контенту із середовищем, осучаснюють презентацію творчих практик і пришвидшують процес варіативних пошуків ескізування. Тому вивчення та використання сучасних технічних засобів в інституті є важливою складовою навчального процесу під час розв'язання складних естетичних завдань.

Отже, яких би художніх методів чи стильових напрямів не дотримувався митець, сила його таланту, глибина художнього пізнання світу безпосередньо залежать від національного коріння художнього обдарування та творчих задатків. Р.Шмагало у праці «Святослав Гординський і мистецька освіта» зазначає, що «...переважна більшість українських митців поза Батьківщиною вважала явно недостатнім для появи твору мати матеріал творення і професійний вишкіл. Свої завдання вони бачили, насамперед, у закріпленні української духовності незалежно від того, до якого типу свідомості належав митець...» [4].

Національна культура – основне джерело становлення митця. Прагнення охопити напрями всесвітньої мистецької цивілізації без знання національного начала в мистецтві приховує небезпеку поверховості у сприйнятті та творенні художніх образів, продукування стереотипних симулякрів, урбанізації культурних і мистецьких процесів. Навчальні методи Косівської мистецької школи, що ґрунтуються на життєдайних традиціях національної культури, найповніше відповідають завданню – сформувати духовно зрілого фахівця, особистість, громадянина.

1. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Я. Франко. – Київ : Наукова думка. – Т.31 : Літературно-критичні праці !1897-1899). – 1981. – 596 с.

2. Малюца А. Українське мистецтво поза межами України // Літературно-мистецький огляд. – Нью-Йорк, 1955. – № 1. – Січень.
3. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский; Предисл. А. Н. Леонтьева; Комментар. Л. С. Выготского, В. В. Иванова; Общ. ред. В. В. Иванова. – 3-е изд. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
4. Шмагало Р. Святослав Гординський і українська мистецька освіта / Р. Шмагало // Художня культура. Актуальні проблеми. – 2007. – Вип. 4. – С. 317-325.

ANNOTATION

Dutka Viktoria. Kosiv institute of applied and decorative arts: intensions of educational methods. In this article, the author considers mechanisms of teaching a personality in the field of art education. She defines the basic objectives of Kosiv school in the system of Lviv Art academic and methodological complex.

The author comes up with the leverages that influence training of highly qualified specialists, namely: to provide the institution with highly professional research staff; to expand the range of specialties taught; as well as democratic, sensible and effective system of educational process management. She believes that the teaching process should be open to humanistic ideas of folk art. She places greater focus on identification mechanisms of artefacts bearing national ideals, which, in turn, guarantee nurturing and development of a sense of patriotism and national awareness. The author touches upon the way art and technological progress are interrelated. She highlights the issue of the role an individual research work plays in studying of folk art and traditional national culture.

Keywords: decorative and applied art, education, folk traditions, Ukrainian culture, Kosiv art school.

АННОТАЦИЯ

Дутка Виктория. Косовский институт прикладного и декоративного искусства: интенции учебных методов. В статье рассмотрены механизмы обучения личности в конкретном учебном заведении в сфере художественного образования. Очерчено основные задачи косовской школы в системе Львовского художественного учебно-методическо-

го комплекса. Дана характеристика рычагов качественной подготовки специалистов, а именно: обеспечение заведения высококвалифицированным научным персоналом; расширение спектра специальностей, по которым осуществляется подготовка специалистов: демократическая, рациональная и эффективная система управления учебным процессом. Отмечено, что воспитательный процесс должен быть открыт для гуманистических идей народного искусства. Акцентируется внимание на механизмах идентификации артефактов с национальными идеалами, которые обеспечивают зарождение и развитие чувств патриотизма и национального сознания. Рассмотрена проблема соотношения искусства и технического прогресса. Высветлен вопрос роли самостоятельной исследовательской деятельности во время изучения народного искусства и традиций национальной культуры.

Ключевые слова: декоративно-прикладное искусство, образование, народные традиции, украинская культура, Косовская школа искусств.